

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№7

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 715 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish.....	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqov	
Korxonada iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli.....	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari.....	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане.....	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari.....	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdiyevich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati.....	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari.....	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxonalar buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutSIONal asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in Uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globalashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021–2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики.....	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari.....	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi.....	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish.....	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан.....	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjievna Durdona Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях.....	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market.....	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market.....	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari.....	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari.....	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	
Механизмы совершенствования процедур выявления и анализа недостоверной финансовой отчетности в условиях учетной практики Узбекистана	422
Намозов Жасурбек Кувадович	
Влияние цифровых инструментов управления финансами на эффективность использования финансовых ресурсов	428
Хазираткулов Собиржон	

На пути к промышленному росту: опыт развивающихся стран.....	435
Матлюбов Хуршид Жамшидович	
Yoshlarning moliyaviy mustaqilligiga erishishida aksiyalar bozorining o'рни va imkoniyatlari.....	443
O'raqov Bekzodbek Abdurayxon o'g'li	
Развитие транспортной инфраструктуры и влияние на качество предоставляемых транспортных услуг.....	448
Кайыбеков Парахат Конысбаевич	
Surxondaryo viloyatida 2015-2024 yillar mobaynida oziq-ovqat chakana savdo aylanmasining statistik tahlili.....	454
Toshpulatov Bobur Rasul o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi investitsiya loyihalarini xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish.....	458
Tolibov Shoxrux Muminovich	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari va muammolari.....	463
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Institutional innovation and regional governance for balanced interregional cooperation development: the case of Namangan, Uzbekistan.....	468
Sattarov R.A.	
Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region.....	476
Daminova Barno Esanovna	
Moddiy zaxiralarni boshqarish va uning bir tsikli modeli.....	480
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Oliy ta'lim xizmatlari sifatini oshirishda inson kapitalini rivojlantirish va uni samarali boshqarish mexanizmlari.....	485
Salimov Akmal Alimjonovich	
Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ilg'or xorij tajribalari.....	490
Shadiyev Alisher Xudoynazarovich	
Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida yoqilg'i-energetika kompleksi korxonalarini barqaror innovatsion rivojlantirish modellari.....	496
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
O'zbekistonda uzumchilikning oziq-ovqat xavfsizligiga ta'siri: muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	502
Tursunov To'liqin Jo'raqulovich	
Tadbirkorlik faoliyatining resurs salohiyati va uni baholashning nazariy yondashuvlari.....	508
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon o'g'li	
Yoshlar bandligini ta'minlashda mehnat migrasiyasining ahamiyati.....	514
Masharipov Farrux O'tkirovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari.....	521
Xasanova Mavjuda Ma'mirjonovna	
Korxonaning brend platformasini ishlab chiqishning o'ziga xos xususiyatlari.....	526
Sa'dulloev Habibullo Ibdullo o'g'li	
Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga ta'siri.....	530
Islomjon Nurmukhammadov	
Namangan viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlanishini baholash.....	533
Ismoilova Savinoz Qahramon qizi	
Oliy ta'lim muassalari boshqaruviga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	540
Karimov Muzaffar Abdumalik o'g'li	
Soliq yig'iluvchanligini oshirishda soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish istiqbollari.....	546
Tojibayev Farrux Baxtiyorovich	
Hisoblash mashinalari taraqqiyoti tarixi va uning raqamli iqtisodiyotda tutgan o'рни.....	552
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar va ularning xususiyatlari.....	561
Choriyrov Behruz Ilhom o'g'li, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Yashil texnologiyalar yordamida O'zbekiston hududlarida energiya tejamkorligi oshirish yo'llari.....	567
Norbekov Baxtiyor Suyunovich, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	

Tijorat banklarida kredit majburiyatlarining bajarilishini monitoring qilish va uni takomillashtirish yo'llari.....	572
To'xtayeva Go'zal Ilhom qizi, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Интеграция проектного менеджмента и обеспечения качества в цепочках поставок: кейс Узгидромета.....	577
Назарова Ирода Ибрагим кизи	
Kichik biznes subyektlarini raqamlashtirish orqali raqobatbardoshligini oshirish.....	583
Ermatov Akmaljon Adxamovich, Raximov Alisher Numanovich	
Концепция и методология экологического аудита в Узбекистане	587
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	593
Салим Дониёров	
O'zbekiston Respublikasida norasmiy sektor va aholini norasmiy mehnat bilan bandligining tarkibiy tuzulishi	598
Qoraboev Nuriddin Pardaboy o'g'li	
Shahar va qishloqlarda inson resurslari holatining analitikasi (tahlili)ning nazariy masalalari.....	607
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Feruz Nematullayevich Abilov	
Strategic alliance networks as competitive advantage: evidence from mit-tum partnership model at new Uzbekistan university	613
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi	
Energetika tarmog'ida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning nazariy asoslari.....	618
Uralov Temur Boxodir o'g'li	
O'zbekiston bank amaliyotiga ai va simulyatsiya modellarini joriy etish orqali muammoli kreditlarni qaytarish jarayonlarini optimallashtirish.....	618
Xodjayev Husniddin Mukammilovich	
O'zbekistonda hududlarning soliq salohiyatini aniqlash metodologiyasini takomillashtirish	624
Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Jamshid Sharafetdinovich	
Xorazm viloyatida iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashdagi muammolar va imkoniyatlar	628
Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
Ekologik joylashtirish vositalarida qo'llaniladigan innovatsiyalar	633
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslarini takomillashtirish yo'nalishlari	638
Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Gaz sanoatining moliyaviy boshqaruvi va milliy iqtisodiyotdagi barqarorlik omili sifatida roli.....	650
Ergashev Muhubbek Aslam o'g'li	
Davlat budjeti mablag'laridan samarali foydalanishda moliyaviy nazoratning ahamiyati	655
Erkinova Maftuna Zafarovna	
Влияние дивидендной политики, СПО и капитализации на волатильность акций АО «УзРТСБ»: Эконометрический и поведенческий анализ.....	662
Пулатов Улугбек Хапизович	
Hududiy jihatdan ziyorat turizmi rivojlanishining holati: Qashqadaryo viloyati misolida.....	671
Uzaqov Norboy, Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Integration of digital twin and BIM technologies in construction enterprises in Uzbekistan: prospects and challenges	676
Nigmatjonova Nozima Ulmasjonovna	
Yashil bank xizmatlari – tijorat banklari moliyaviy mahsulotlar misolida	682
Abdumutalova Gulrux Shuxratjon qizi	
Tijorat banklari faktoring xizmatlari orqali kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligini oshirish	688
Jalilov Azizbek Baxodir o'g'li	
Oliy ta'limda xizmat sifatini baholash va marketing integratsiyasi orqali rivojlantirish strategiyalari.....	694
Maxmudov Faxriddin Umarovich	

Qurilgan mevalarni xalqaro bozorda targ'ib qilish bo'yicha kontent-marketing strategiyasidan foydalanish yo'llari	699
Yunusov Baxodir Marisovich	
Онлайн трансграничные переводы и их влияние на валютное таргетирование со стороны центрального банка Республики Узбекистан.....	704
Садыков Азиз Миршаропович	
Aholi ish bilan bandligining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	709
Azimova Xurshida	

AHOLI ISH BILAN BANDLIGINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MOHIYATI

Azimova Xurshida

Buxoro davlat universiteti (PhD)

erkin izlanuvchi, doktoranti

E-mail : aaaaaa@example.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada aholi bandligi masalasining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati tahlil etiladi. Bandlikning mamlakat iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy farovonlikdagi o'ri, shuningdek, ishsizlik muammosi bilan bog'liq omillar yoritiladi. Muallif aholini ish bilan ta'minlash orqali ijtimoiy tenglik, barqaror daromad manbalari va iqtisodiy faollikning oshishiga erishish mumkinligini asoslaydi. Tahlil jarayonida statistik ma'lumotlar, normativ-huquqiy manbalar va ilmiy tadqiqotlar asosida holat baholanadi.

Kalit so'zlar: bandlik, ishsizlik, mehnat bozori, daromad, iqtisodiy faollik, ijtimoiy barqarorlik, demografiya, iqtisodiy o'sish, kasbga yo'naltirish, davlat siyosati.

Abstract: The article explores the socio-economic essence of employment. It highlights the importance of employment in ensuring economic stability and social resilience of the state, as well as the factors influencing unemployment. The author argues that promoting employment contributes to strengthening social justice, increasing income levels, and stimulating economic activity. The analysis is based on statistical data, legal frameworks, and academic sources.

Key words: employment, unemployment, labor market, income, economic activity, social stability, demography, economic growth, career guidance, government policy.

Аннотация: В статье рассматривается социально-экономическая сущность занятости населения. Освещается значение занятости в обеспечении экономической стабильности и социальной устойчивости государства, а также факторы, влияющие на безработицу. Автор доказывает, что обеспечение занятости способствует укреплению социальной справедливости, росту доходов и активизации экономической деятельности. Анализ проводится на основе статистических данных, нормативно-правовых актов и научных источников.

Ключевые слова: занятость, безработица, рынок труда, доход, экономическая активность, социальная стабильность, демография, экономический рост, профориентация, государственная политика.

KIRISH

Aholining ish bilan bandligi har qanday mamlakatda barqaror iqtisodiy o'sish, ijtimoiy adolat va fuqarolarning farovon hayotini ta'minlovchi muhim mezonlardan biri hisoblanadi. Mehnat bilan ta'minlangan inson o'z salohiyatini ro'yobga chiqaradi, jamiyat hayotida faol ishtirok etadi va mustaqil yashash imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu sababli bandlik siyosati zamonaviy iqtisodiy islohotlarning negizini tashkil etadi va u davlat tomonidan ustuvor strategik yo'nalish sifatida qaralmoqda. Bugungi globallashuv, demografik o'sish va mehnat resurslarining tarkibidagi o'zgarishlar fonida bandlik masalasi yanada dolzarb tus olmoqda. Xususan, ishsizlik darajasining ortishi, yoshlar va ayollar orasidagi mehnatga jalb etilmagan qatlamlarning ko'pligi, mehnat bozori va ta'lim o'rtasidagi nomuvofiqliklar kabi muammolar ijtimoiy barqarorlikka ta'sir qiladi. Bu holat aholining turmush darajasi, ijtimoiy faolligi va iqtisodiy faolligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu munosabat bilan, mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar doirasida har bir fuqaroning mehnat qilish huquqi va bandlikdagi ishtirokini ta'minlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev bu borada shunday deydi: "Yangi O'zbekistonni barpo etish yo'lida biz uchun eng asosiy vazifa — inson manfaatlarini ta'minlash, uni munosib mehnat va daromad manbai bilan ta'minlashdir" [1, 43-bet]. Ushbu fikr bandlikning nafaqat iqtisodiy, balki insonparvarlik va ijtimoiy barqarorlik nuqtai nazaridan ham davlat siyosatining markazida ekanligini ifodalaydi.

Ushbu maqolada aholining ish bilan band bo'lishi tushunchasi, uning ijtimoiy va iqtisodiy mohiyati, ishsizlikning zamonaviy ko'rinishlari hamda bandlikni ta'minlashga yo'naltirilgan davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Maqola bandlik siyosatining iqtisodiy o'sish va ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rnini nazariy va amaliy asosda yoritishga qaratilgan bo'lib, mavjud muammolar bilan birga takomillashtirish yo'llarini ham o'z ichiga oladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aholining bandligi iqtisodiyotning barqaror ishlashi, ijtimoiy muvozanat va milliy farovonlikning asosiy ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Bandlik tushunchasi faqatgina ish o'rniga ega bo'lishni emas, balki insonning mehnat orqali jamiyatga foydali bo'lishini, uning moddiy va ma'naviy ehtiyojlarini qondirish imkoniyatini ham anglatadi. Iqtisodiy nazariyada bandlik mehnat resurslaridan to'liq va samarali foydalanish degani bo'lsa, ijtimoiy yondashuvda u fuqarolarning hayot darajasini ko'tarish, ularning ijtimoiy faolligini oshirish va o'zini o'zi anglash imkoniyatlarini yaratish vositasi sifatida talqin etiladi [5, 11-bet]. Zamonaviy jamiyatda bandlikka bo'lgan yondashuv ko'p qirrali bo'lib, uni siyosiy, demografik, iqtisodiy va madaniy omillar bilan bog'liq holda baholash zarur. Mehnat bozoridagi muvozanatni saqlash uchun aholining demografik tarkibi, yosh va jinsiy tuzilmasi, kasbiy malakasi, ta'lim darajasi kabi omillar chuqur o'rganilishi lozim [10, 19-bet]. Masalan, O'zbekistonda mehnat resurslarining 60 foizdan ortig'i 30 yoshgacha bo'lgan yoshlardan iborat bo'lib, bu esa yoshlar bandligini ta'minlashni strategik muammo darajasiga olib chiqadi [16, 25-bet].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada muallif tomonidan qiyosiy tahlil qilish, ilmiy abstraktsiya, taqqoslash va boshqa usullardan foydalanilgan

TAHLIL VA NATIJALAR

Bandlikning iqtisodiy ahamiyati uning iqtisodiy faollik darajasini belgilashida namoyon bo'ladi. Ish bilan band aholining soni qancha ko'p bo'lsa, ishlab chiqarish hajmi, yalpi ichki mahsulot (YalM), soliq tushumlari va iste'mol bozori hajmi shuncha kengayadi. Bunda aholi bandligini rag'batlantirish iqtisodiy o'sishning organik qismina aylanadi. Bu holat Markaziy Osiyo mintaqasidagi ko'plab davlatlar tajribasida, jumladan, O'zbekistonda ham o'z tasdig'ini topmoqda [17, 31-bet]. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, bandlik darajasining har 1 foizga oshishi YalMning o'rtacha 0,5 foizga o'sishini ta'minlashi mumkin [14, 5-bet]. Bandlikning ijtimoiy mohiyati esa fuqarolarning daromad manbalariga ega bo'lishi, turmush tarzini mustahkamlashi, ijtimoiy tenglik va barqarorlikni ta'minlashga xizmat qilishi bilan bog'liq. Ishsizlik darajasining yuqoriligi, ayniqsa, yoshlar va ayollar orasida, jamiyatda norozilik kayfiyatini kuchaytiradi, jinoyatchilik, norasmiy mehnat va mehnat migratsiyasi kabi salbiy jarayonlarga sabab bo'ladi [4, 15-bet]. Masalan, Toshkent viloyatida o'tkazilgan sotsiologik so'rov natijalariga ko'ra, doimiy ishga ega bo'lmagan 18–30 yoshdagi respondentlarning 42 foizi vaqtinchalik yoki mavsumiy ishlarda band bo'lib, bu ularning ijtimoiy barqarorlikka bo'lgan ishonchini susaytirgan [7, 48-bet].

Ayni paytda, davlat bandlik siyosati ishsizlik darajasini kamaytirish, yangi ish o'rinlari yaratish va mehnat bozorini moslashtirishga qaratilgan tizimli chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda qabul qilingan "Bandlik to'g'risida"gi qonun, "Yoshlar daftari", "Ayollar daftari" va "Temir daftar" kabi ijtimoiy tashabbuslar aholining maqsadli guruhlarini band qilish bo'yicha muhim mexanizmlarni yaratdi [1, 26-bet]. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Aholi farovonligini oshirishning eng muhim yo'li — har bir insonni munosib ish bilan ta'minlashdan iborat" [1, 38-bet]. Bu yondashuv davlat siyosatining ijtimoiy yo'nalganligini namoyon etadi. Bandlik masalasida zamonaviy yondashuvlar orasida kasbga yo'naltirish tizimining kuchaytirilishi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida kasbiy tayyorgarlik, mehnat bozorining ehtiyojlariga mos kadrlar yetishtirish, ish beruvchilar bilan hamkorlik aloqalarini kuchaytirish orqali bandlikni tizimli asosda ta'minlash mumkin [18, 14-bet]. Ayniqsa, kasb-hunar markazlari va qishloq joylardagi mobil o'quv dasturlari orqali aholining zaif qatlamlariga kasbiy ko'nikmalar berish natijadorlikni oshirmoqda [12, 44-bet]. Bundan tashqari, noformal sektorni huquqiy jihatdan rasmiylashtirish, o'zini o'zi band qilgan shaxslar faoliyatini tartibga solish va ularga ijtimoiy kafolatlar berish ham bandlik siyosatining muhim yo'nalishidir. Bu borada 2023-yilgi qarorlar asosida o'zini o'zi band qilgan fuqarolarga soliq imtiyozlari, kreditlar va onlayn ro'yxatdan o'tish tizimlari joriy etildi [14, 9-bet]. Bu esa ularni iqtisodiy muomalaga jalb etish va rasmiy bandlik darajasini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, ayollar va nogironlar kabi ijtimoiy zaif qatlamlar uchun yaratilayotgan ijtimoiy ish o'rinlari, masofaviy ish imkoniyatlari va inklyuziv bandlik dasturlari orqali bandlik tengligi tamoyili bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda [9, 52-bet]. Xalqaro tajriba ko'rsatadiki, genderga yo'naltirilgan bandlik siyosati umumiy iqtisodiy o'sishga bevosita ta'sir ko'rsatadi [13, 23-bet]. O'zbekistonda bandlikni ta'minlashda innovatsion yechimlar — elektron mehnat birjalari, onlayn kasbga yo'naltirish platformalari, raqamli kasb-hunar kurslari orqali bandlik sohasida raqobatbardoshlik oshirilmoqda. Ayniqsa, "Ishga marhamat" platformasi orqali minglab fuqarolar o'zlariga mos bo'sh ish o'rinlarini topmoqda [14, 11-bet]. Bu esa bandlikning texnologik bazasini mustahkamlashga olib kelmoqda. Umuman olganda, bandlikni nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy omillar bilan bog'liq holda tahlil qilish zarur. Chunki aholining mehnatga jalb etilishi darajasi bevosita jamiyatdagi barqarorlik, fuqarolarning roziligi, ijtimoiy faollik va innovatsion salohiyat kabi ko'rsatkichlarga ta'sir

ko'rsatadi. Shu sababli, bandlikka oid davlat siyosati doimiy takomillashtirib borilishi, u xalqaro tajriba asosida yangilanib, milliy shart-sharoitlarga moslashtirilgan bo'lishi lozim [8, 36-bet].

Quyidagi jadvalda O'zbekiston Respublikasida 2019-2024 yillar mobaynida mehnatga layoqatli aholi, band aholi va ishsizlik darajasining o'zgarish dinamikasi keltirilgan. Bu ko'rsatkichlar mamlakatda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar va bandlikni qo'llab-quvvatlash dasturlarining samaradorligini baholash imkonini beradi.

1-jadval. O'zbekiston Respublikasida bandlik ko'rsatkichlari dinamikasi (2019-2024 yy.)

Ko'rsatkichlar	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mehnatga layoqatli aholi (mln. kishi)	19.2	19.5	19.8	20.1	20.4	20.7
Band aholi (mln. kishi)	13.3	13.0	13.5	14.1	14.6	15.2
Ishsizlik darajasi (%)	9.0	10.5	8.8	7.9	7.2	6.5
Yangi yaratilgan ish o'rinlari (ming)	385	267	425	512	587	645
Rasmiy sektorda band bo'lganlar ulushi (%)	52.3	51.7	53.1	55.4	57.8	60.2

1-jadval ma'lumotlari tahlildan ko'rinib turibdiki, 2019-2024 yillar oralig'ida O'zbekistonda band aholining soni 13.3 mln kishidan 15.2 mln kishiga, ya'ni 14.3 foizga o'sgan. Ishsizlik darajasi 9.0 foizdan 6.5 foizgacha kamaygan. Ayniqsa, 2020-yilda pandemiya ta'sirida ishsizlik 10.5 foizgacha ko'tarilgan bo'lsa-da, keyingi yillarda izchil kamayish tendentsiyasi kuzatilmoqda. Rasmiy sektorda band bo'lganlar ulushi 52.3 foizdan 60.2 foizgacha oshgani noformal bandlikning kamayishi va mehnat munosabatlarining rasmiylashtirilishi borasidagi jolibiy o'zgarishlardan dalolat beradi.

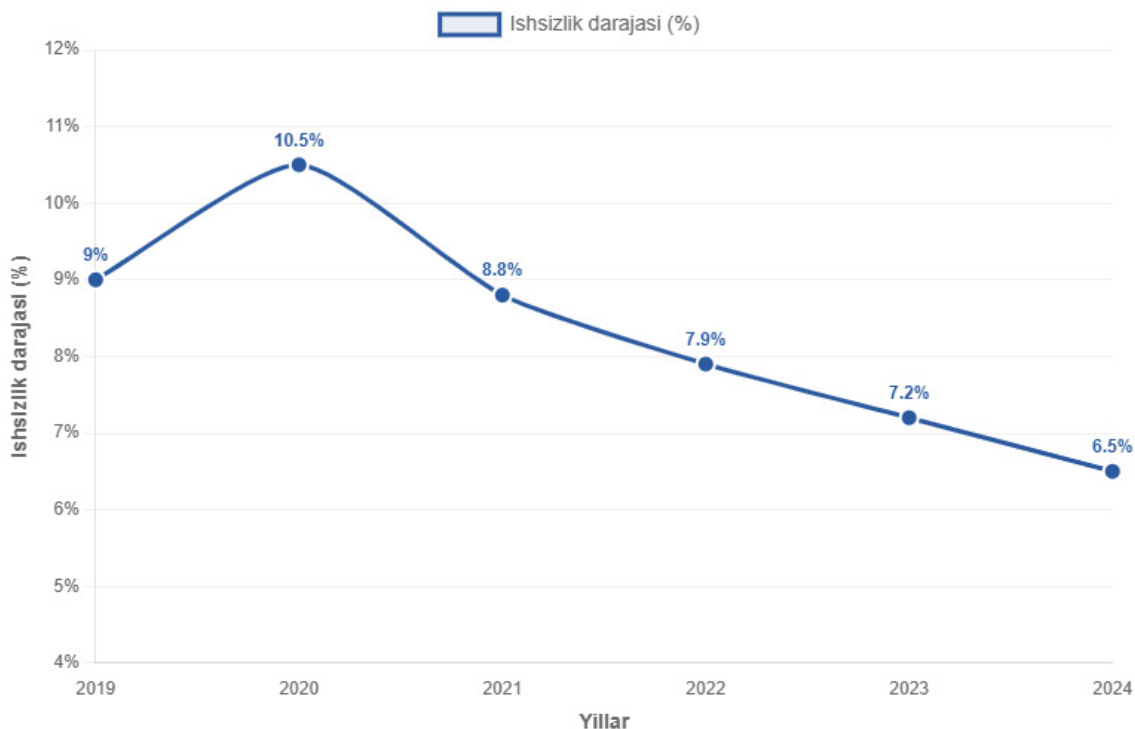
Bandlikning tarmoqlar kesimida va gender jihatidan taqsimlanishi mehnat bozorining strukturaviy xususiyatlarini ko'rsatadi. Quyidagi jadvalda 2024-yil holatiga ko'ra O'zbekistonda band aholining asosiy iqtisodiy tarmoqlar va jins bo'yicha taqsimoti keltirilgan.

2-jadval. Bandlikning tarmoqlar va gender bo'yicha taqsimlanishi (2024-yil)

Tarmoqlar	Jami band aholi (ming kishi)	Erkaklar (%)	Ayollar (%)	Yoshlar (18-30 yosh) ulushi (%)
Qishloq xo'jaligi	3,950	62.5	37.5	28.4
Sanoat	2,128	71.3	28.7	35.2
Qurilish	1,520	87.4	12.6	42.1
Savdo va xizmatlar	2,736	48.2	51.8	46.3
Transport va aloqa	912	82.6	17.4	38.7
Ta'lim	1,368	32.4	67.6	22.5
Sog'liqni saqlash	760	28.3	71.7	26.8
Davlat boshqaruvi	608	65.7	34.3	31.2
Boshqa tarmoqlar	1,218	56.4	43.6	39.5
JAMI	15,200	58.9	41.1	34.5

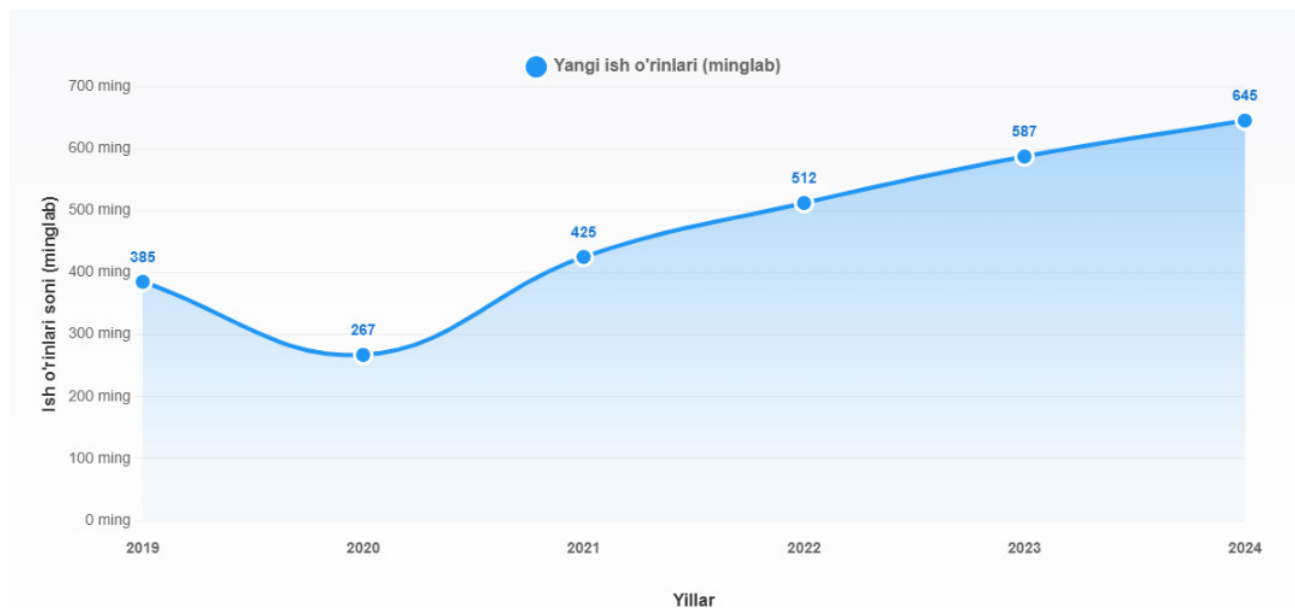
2-jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, eng ko'p band aholi qishloq xo'jaligi (26%) va savdo-xizmatlar (18%) tarmoqlarida to'plangan. Gender taqsimotida erkaklar ulushi 58.9 foizni tashkil etib, ayollarga nisbatan yuqoriroq. Biroq ta'lim (67.6%) va sog'liqni saqlash (71.7%) tarmoqlarida ayollar ustunlik qilmoqda. Qurilish (87.4%) va transport (82.6%) tarmoqlarida erkaklar dominantligi saqlanib qolgan. Yoshlar ulushi eng yuqori bo'lgan tarmoqlar - savdo va xizmatlar (46.3%) hamda qurilish (42.1%) bo'lib, bu yoshlarning zamonaviy va dinamik tarmoqlarga moyilligidan dalolat beradi.

Ishsizlik darajasi har qanday mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasini belgilovchi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Bu ko'rsatkich nafaqat mehnat bozorining holatini, balki aholining turmush darajasi, ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy o'sish sur'atlarini ham aks ettiradi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamlı iqtisodiy islohotlar, investitsiyalarni jalb qilish, tadbirkorlikni rivojlantirish va yangi ish o'rinlari yaratish bo'yicha olib borilayotgan maqsadli siyosat ishsizlik darajasini bosqichma-bosqich kamaytirishga qaratilgan. Quyidagi 1-grafikda 2019-2024 yillar mobaynida respublikamizda ishsizlik darajasining o'zgarish dinamikasi keltirilgan.

1-grafik. O'zbekiston Respublikasida ishsizlik darajasining dinamikasi (2019-2024 yy.)

Yuqoridagi 1-grafikdan ko'rinib turibdiki, 2019-yilda 9% bo'lgan ishsizlik darajasi 2020-yilda COVID-19 pandemiyasi va uning iqtisodiyotga salbiy ta'siri natijasida 10.5% gacha ko'tarilgan. Bu davrda ko'plab korxonalar faoliyatini to'xtatishi, xizmat ko'rsatish sohasi va turizm sektoridagi inqiroz natijasida minglab fuqarolar ish joylarini yo'qotgan. Biroq, hukumat tomonidan qabul qilingan inqirozga qarshi chora-tadbirlar, iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash dasturlari va vaksinatsiya jarayonining muvaffaqiyatli o'tishi natijasida 2021-yildan boshlab ishsizlik darajasi izchil kamayish tendentsiyasini namoyish etmoqda. 2021-yilda bu ko'rsatkich 8.8% ga tushgan bo'lsa, 2022-yilda 7.9%, 2023-yilda 7.2% va 2024-yilda 6.5% gacha kamaygan. Bu ijobiy dinamika mamlakatda yangi ish o'rinlari yaratish, kasbga o'qitish dasturlari, "Yoshlar daftari" va "Ayollar daftari" kabi ijtimoiy tashabbuslarning samarali natija berayotganidan dalolat beradi.

2-grafik. O'zbekistonda yangi ish o'rinlari yaratish dinamikasi (2019-2024 yy.)

Yuqoridagi 2-grafikda O'zbekiston Respublikasida 2019-2024 yillar mobaynida yaratilgan yangi ish o'rinlari dinamikasi aks ettirilgan. Grafikdan ko'rinib turibdiki, 2019-yilda 385 ming yangi ish o'rni yaratilgan bo'lsa, 2020-yilda global pandemiya ta'sirida bu ko'rsatkich 267 mingga qadar pasaygan. Biroq, 2021-yildan boshlab bandlik siyosatidagi islohotlar va iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari natijasida yangi ish o'rinlari yaratish sur'ati qayta tiklanib, izchil o'sish tendentsiyasiga erishilgan. 2021-yilda 425 ming, 2022-yilda 512 ming, 2023-yilda 587 ming va 2024-yilda rekord darajadagi 645 ming yangi ish o'rni yaratilgan. Bu ko'rsatkichlar mamlakatda amalga oshirilayotgan "Yoshlar daftari", "Ayollar daftari", tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari hamda xususiy sektor faolligining oshishi natijasida yangi ish o'rinlari yaratish bo'yicha qo'yilgan maqsadlarga erishilayotganidan dalolat beradi.

Keltirilgan statistik ma'lumotlar va grafiklar tahlili O'zbekistonda bandlik sohasida sezilarli ijobiy o'zgarishlar yuz berayotganini ko'rsatmoqda. 2019-2024 yillar mobaynida:

Umumiy bandlik ko'rsatkichlari yaxshilangan - band aholining mutlaq soni 1.9 mln kishiga oshgan, ishsizlik darajasi 2.5 foiz punktga kamaygan.

Pandemiya ta'siri qisqa muddatli bo'lgan - 2020-yilda kuzatilgan salbiy tendentsiyalar 2021-yildan boshlab barqaror ijobiy dinamikaga aylangan.

Ish o'rinlari yaratish sur'ati oshgan - yangi ish o'rinlari yaratish 2020-yildagi 267 mingdan 2024-yilda 645 mingga yetgan, bu 2.4 barobarga o'sishni anglatadi.

Gender tengligi yo'nalishida ilgari kuzatilmoqda - ayollarning bandlikdagi ulushi 41.1 foizni tashkil etib, xalqaro standartlarga yaqinlashmoqda.

Yoshlar bandligi yaxshilanmoqda - band aholining 34.5 foizini yoshlar tashkil etmoqda, bu demografik dividend imkoniyatlaridan foydalanish uchun qulay sharoit yaratmoqda.

Bu ko'rsatkichlar mamlakatda amalga oshirilayotgan "Yoshlar daftari", "Ayollar daftari" kabi dasturlar, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va kasbga tayyorlash tizimini takomillashtirish bo'yicha islohotlarning samaradorligidan dalolat beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Aholi bandligi masalasi O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti uchun ustuvor strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bandlik nafaqat daromad manbai, balki insonning jamiyatdagi faolligini, o'z salohiyatini ro'yobga chiqarish imkoniyatini va ijtimoiy barqarorlikka bo'lgan hissasini ifodalaydi. Ish bilan band bo'lgan aholining soni ortgani sari iqtisodiy samaradorlik, soliq tushumlari, yalpi ichki mahsulot va ijtimoiy barqarorlik kabi ko'rsatkichlar yuqori bo'ladi. Ayniqsa, yoshlar va ayollar bandligini ta'minlash orqali jamiyatda ijtimoiy tenglikni mustahkamlash, ijtimoiy muammolarni oldini olish va sog'lom muhitni shakllantirish mumkin. Bandlik siyosatini takomillashtirishda kasbga yo'naltirish tizimini kuchaytirish, noformal mehnat faoliyatini rasmiylashtirish, mehnat migratsiyasini huquqiy asosda tartibga solish, raqamli texnologiyalar asosida ish izlash imkoniyatlarini kengaytirish kabi yo'nalishlar dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, har bir hududning o'ziga xos demografik va iqtisodiy sharoitlarini inobatga olgan holda mahalliy bandlik strategiyalarini ishlab chiqish zarur. Aholi bandligini ta'minlash nafaqat iqtisodiy barqarorlikni, balki fuqarolarning jamiyatga bo'lgan ishonchini, motivatsiyasini va faolligini oshirish vositasi hamdir.

Xulosa qilib aytganda, bandlik masalasiga tizimli, chuqur va barqaror yondashuv asosida qarash zarur. Mamlakat taraqqiyotini izchil davom ettirish uchun har bir fuqaroning mehnatga layoqatini namoyon etishiga sharoit yaratish, bandlik siyosatini ijtimoiy adolat va iqtisodiy samaradorlik tamoyillari asosida tashkil etish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev, Sh.M. (2020). Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati.
2. Karimov, I.A. (2015). Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
3. Usmonov, S.Q. (2019). Iqtisodiy xavfsizlik va aholi bandligi muammolari. Toshkent: Iqtisodiyot.
4. Nazarov, A.A. (2021). Aholi bandligi va mehnat bozori: muammolar va istiqbollari. Ijtimoiy tadqiqotlar, №3, 12–22.
5. Abdurahmonov, Q. (2020). Mehnat bozori va zamonaviy bandlik strategiyalari. Samarqand: Ilm ziyo.
6. Zokirov, B. (2021). Mehnat migratsiyasi va iqtisodiy o'sish. Milliy iqtisodiyot, №4, 34–40.
7. Djalilov, F. (2022). Aholi bandligi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash mexanizmlari. O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, №2, 45–51.
8. Labor Market Review: Uzbekistan (2022). World Bank Group. <https://www.worldbank.org/>
9. International Labour Organization (ILO) (2019). Decent Work Country Profile: Uzbekistan. Geneva: ILO Publications.
10. Tokhirjonova, M. (2021). Aholining ish bilan bandligi: zamonaviy yondashuvlar. Iqtisod va innovatsiyalar, №1, 18–24.
11. Yusupov, A.T. (2020). Bandlik siyosatining samaradorlik mezonlari. Iqtisodiy tahlil, №3, 29–36.
12. Rakhimov, R. (2021). Ishsizlik va uni kamaytirish omillari. Taraqqiyot strategiyasi, №2, 41–47.

13. OECD (2020). Employment Outlook 2020: Worker Security and the COVID-19 Crisis. Paris: OECD Publishing.
14. Statistika qo'mitasi (2023). O'zbekiston Respublikasida aholi bandligi va ishsizlik ko'rsatkichlari. <https://stat.uz>
15. Abdullayev, D. (2023). Aholi daromad manbalarining diversifikatsiyasi. Bozor iqtisodiyoti: nazariya va amaliyot, №1, 9–15.
16. Kadirov, M.A. (2022). Yoshlar bandligini ta'minlash: muammolar va yechimlar. Sotsiologiya va ta'lim, №2, 23–28.
17. FAO (2020). Rural Employment and Agricultural Policy in Central Asia. Rome: Food and Agriculture Organization.
18. Qosimov, I.R. (2023). O'zbekistonda kasbga yo'naltirish tizimining takomillashuvi. Mehnat bozori va ta'lim, №3, 13–20.
19. www.ziyonet.uz
20. www.pedagog.uz
21. www.eduportal.uz
22. www.studfiles.net
23. www.elibrary.ru
24. www.sciencedirect.com

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
